

2. Bondzio W. Valenz, Bedeutung und Satzmodelle // Helbig G. Beiträge zur Valenztheorie. – Halle: Niemeyer, 1971. – S. 85-103
3. Bondzio W. Abriss der semantischen Valenztheorie als Grundlage der Syntax // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung 29 (1976) – 31 (1978). – S. 354-363, 261-273, 21-33
4. Bondzio W. Skizze eines valenzorientierten syntaktischen Modells // Zeitschrift für Germanistik – 1.– 1980.– S.133-145
5. Bondzio W. Untersuchungen zur deutschen Gegenwartssprache und Sprachgeschichte. Wortbedeutung und syntaktische Realisierungsmodelle – Materialien zur semantischen Valenztheorie (II).– Band 31. – 1982. – S. 573- 578
6. Bondzio W. Funktorenstrukturen in der deutschen Sprache // Simmler F. Probleme der funktionellen Grammatik. – Frankfurt et al.: Peter Lang, 1993. – S. 21-89.
7. Busse D. Diachrone Semantik und Pragmatik: Untersuchungen zur Erklärung und Beschreibung des Sprachwandels. – Tübingen: Niemeyer, 1991. – 277s.
8. Deppermann A. Grammatik und Semantik aus gesprächsanalytischer Sicht. - Berlin; New York: de Gruyter, 2007. – S. 351
9. Helbig G., Schenkel W. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben. 2. ueberarb. u. erw. Aufl. – Leipzig : Verl. Enzyklopaedie , 1973. – S. 458
10. Helbig G. Probleme der Valenz- und Kasustheorie. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – S. 194
11. Korhonen J. Studien zu Dependenz, Valenz und Satzmodell, Teil I. - Bern, Frankfurt am Main, Las Vegas: Lang, 1977. – S. 412
12. Schumacher H. Verben in Feldern: Valenzwörterbuch zur Syntax u. Semantik dt. Verben. – Berlin [u.a.] : de Gruyter, 1986. – S. 882
13. Sinclair J. M. Collins Cobuild English Grammar. – London: Collins, 1992. – 485 p.
14. Tesniere L. Grundzüge der strukturalen Syntax. – Stuttgart: Klett-Cotta, 1980. – 400 S.
15. Welke K. Deutsche Syntax funktional: Perspektiviertheit syntaktischer Strukturen. – Tübingen: Schaufenburg, 2005. – 362 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ростислав Оглашений – асистент кафедри німецької філології Львівського національного університету ім. І.Франка
Наукові інтереси: типологія мов, ергативність, номінативність, ергативні дієслова в номінативних мовах.

ДІЄСЛІВНІ ПРЕДИКАТИ ЧЛЕНУВАННЯ З АРХІСЕМОЮ „ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ НА ОБ’ЄКТ“ У НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Андрій ОЖОГАН (Київ)

У статті на матеріалі реченневих елементарних конструкцій німецької й української мови проаналізовано вербативи з архісемою „деструктивний вплив на об’єкт“, встановлено валентний потенціал предикатів членування; з’ясовано морфологічне вираження їхніх лівобічних і правобічних синтаксем.

The paper views the verbal derivatives with the archiseme “destructive impact on the object” on the material of elementary speech constructions of German and Ukrainian; the valency potential of predicative segments is established and the morphological expression of their left- and right-located syntaxemes is depicted.

З-поміж вербативів деструкції однією із найчисельніших груп є дієслівні предикати членування, які хоча й були частково об’єктом наукових мовознавчих студій вітчизняних та зарубіжних учених (Н.М. Мединська, Т.С. Морозова, Т.А. Потапенко, Н.М. Пославська та ін. [3; 6; 7; 8]), однак і досі ґрунтовно не вивчені. Окрім усього, у сучасній порівняльній лінгвістиці відсутні праці, у яких здійснювався б на прикладі окремих мов зіставний аналіз цих вербативів. Відтак метою нашої розвідки є компаративістське дослідження особливостей дієслівних предикатів членування із архісемою „деструктивний вплив на об’єкт“ у німецькій та українській мовах. Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких завдань: 1) окреслити континуум вербативів членування; 2) встановити семантико-валентні ознаки його конститuentів; 3) простежити своєрідність функціонування дієслівних предикатів цієї групи у німецькій та українській мовах.

У межах макросистеми „пошкоджувати, псувати кого-, що-небудь“ вербативи членування об’єднуються за спільною диференційною семою „поділ об’єкта на частини“. З-поміж дієслів деструкції вони характеризуються тим, що окреслюють ситуацію часткового руйнування предмета, його цілісності, елементів структури й залежно від результату руйнування позначають: 1) відокремлення, від’єднання частини від цілого; 2) розділення на частини; 3) роздрібнення, подрібнення на багато невеликих частинок. Функцію індіфikatorа цих мікрогруп у німецькій мові виконує вербатив *teilen*, а в українській – *ділити*.

1. Предикати відокремлення, від’єднання частини від цілого в німецькій мові репрезентовано дієслівними одиницями *amputieren* (ампуувати), *setzen*, *säbeln* (кромсати), *hacken*, *hauen* (рубати), *kipieren* (відрізати), *kippen* (зрізати (верхівку дерев)), *rasieren* (зносити), *reißen* (виривати), *schneiden*, *schneipeln* (різати), *abbeißen* (відкушувати), *abbrechen* (відламувати), *abhacken*, *abhauen* (відрубувати), *abreißen* (відривати), *absägen* (відпилювати), *abschlagen* (відбивати), *abschneiden* (відрізати), *abtrennen* (відривати), *ausbrechen* (виламувати), *ausreißen* (виривати), *ausschlagen*

(*virubuvati*), *herausbrechen* (виламувати), *herausreißen* (виривати), *losbrechen* (відламувати), *losreißen* (відривати), *wegreißen* (відривати), *wegschneiden* (відрізати) і под. Показово, що у семантику вербативів деструкції значення відокремлення, вилучення, усунення вносять зазвичай префікси *ab-*, *aus-* і перші компоненти *heraus-*, *los-*, *weg-*, напр.: *Stefano...riß wieder einen Fuchszienzweig ab* (Т. Valentin); *Sonja Turk ... pflückte sich ein Birkengretchen heraus...* (S. Lenz).

В українській мові така підгрупа представлена зазвичай дієсловами руйнування з префіксами *від-* (*od-*), *з/с-*, *об-*, які вказують на відокремлення, від'єднання частини від цілого – *відбити*, *відділити*, *відколупати*, *відкрити*, *відколоти*, *відломити*, *відтинати*, *відрізати*, *відрубати*, *відсікти*, *зрубати*, *стинати*, *обрізати* й под., напр.: *В останньому нашому наскоку він відрубав руку нашому агові...* (Ю. Чайковський); *Руду йому бороду одсічем, Облупимо півбока сікачем* (О. Олесь) тощо.

Переважній більшості вербативам аналізованого континууму властива диференційна сема об'єкта дії, що лінгвально актуалізує одного з учасників ситуації, на який спрямований деструктивний вплив. Наслідком такого впливу є часткова руйнація предмета, його поділ, що спричиняє появу ще одного об'єкта зі значенням „частина від цілого“. Відтак у реченні предикати досліджуваної підгрупи зазвичай утворюють валентну рамку з двома об'єктними синтаксеми: одна у формі знахідного відмінка позначає відокремлену частину, інша у формі давального безприменникового (для назв істот) або родового з применником (*von* (нім. мова) та *від* (*od*) (укр. мова) вказує на той предмет, від якого виникає від'єднання, напр.: *Der Junge...brach sich ein Stuck von einem grauen Hefeflagen ab und begann zu essen* (S. Lenz); *Після молитви Триєдиний відламав від гори камінь і кинув що було сили* (В. Рубан).

Варто зауважити, що вказівка на об'єкт, від якого виникає відокремлення, може в контексті елімінуватися (напр.: *Відбили печінки та й здали на чужі люди* (М. Сиротюк) або ж, як це простежуємо в німецькій мові, бути наявним контекстуально чм включатися до семантики складних слів (напр.: *...er schrieb eine Telefonnummer auf einen Kalenderblock, riß das Blatt ab...* (S. Lenz); *Sonja Turk ... pflückte siech ein Birkendstchen heraus ...* (S. Lenz).

Деякі німецькі вербативні предикати, а саме: *amputieren* (*ампуувати*), *beschneiden* (*обрізати*), *kappen* (*відрубувати*), *kupieren* (*відрізати*), *kuppen* (*зрізати*), *stutzen* (*відрізувати*) поєднуються з об'єктами обмеженої семантики й досить часто функціонують з однією об'єктною синтаксемою, напр.: *Der Friseur hat ihn mächtig gestutzt* (9); *Sie haben mich amputiert* (E.M. Remarque).

У німецькій та українській мовах своєрідність об'єкта деструктивного впливу здебільшого визначає спосіб чи знаряддя дії, за допомогою яких здійснюється пошкодження або псування об'єкта. Аспект способу дії ситуації часткового руйнування на лінгвальному рівні зазвичай характеризується словниковими конкретизаторами (*abbrechen* – *відламувати* – „ламаючи, відділяти, відокремлювати частину від цілого“; *abhauen* – *відрубувати* – „рубаючи, відокремити частину від цілого“; *відрізувати* – „ріжучи, відокремлювати щонебудь від чогось“ і под.). Щодо сем засобу (знаряддя) дії, то вони вказують на різні інструменти, прилади, механізми, природні органи, артефакти, які застосовують під час деструктивної діяльності (*abbeißen* – *відкушувати* – «кусаючи, відокремлювати, відділяти зубами частину від цілого»; *absägen* – *відпилювати* – „відпилювати пилою“; *abschießen* – *відстрілювати* – „кулею або снарядом відбивати частину від цілого“ і под.). Утворюючи можливу рамкову валентну зону, яку заповнює інструментальна синтаксема, предикати аналізованої підгрупи можуть бути як три-, чотири-, так і п'ятивалентними, напр.: *Mit ihren Bajonetten schlugen sie die Äste ab, hart am Stamm...* (S. Lenz); *То я тобі шматочок коси відрізала* (Р. Андріяшик). *Pompeo Lombardini... riß mit den Zähnen die Fleischreste von einem Karnickel kopf* (Т. Valentin) (у цьому випадку у якості інструмента виступає частина тіла). *Зброєю, здобутою дідом Рибіцьким ще за короля Владислава-Уласла, він відсік баварцеві обидва вуха із золотими сергами, забрав їх і сховав у гаман* (Ю. Логвин). Властиво, в українській мові саме дієслова деструкції з префіксом *від-*: *відбити*, *відрізати*, *відламати* і под. здатні поєднуватися, як слушно стверджує відомий вітчизняний мовознавець І. Вихованець, із чотирма залежними іменниками, а їхня валентна рамка особлива тим, що „в ній, крім виконавця й знаряддя дії, виділяються два об'єкти: предмет як ціле і як його частина“ [1, 271-272].

Дослідження зазначеного вербативного континууму в німецькій та українській мовах засвідчує, що всі їхні лексико-семантичні варіанти марковані семою результату дії, яка є

надзвичайно важливою в змістовій конфігурації конститuentів макрополя конкретної фізичної дії. Як зауважує Т. Кільдибекова: „Панівне місце з-поміж функціонально-семантичних дієслів посідає результатив, який зумовлений онтологічними особливостями дієслів указанного розряду: здійснюється яка-небудь дія, людина докладає зусиль, витрачає енергію для досягнення кінцевої мети, результату“ [3, 90]. Сему результату дії репрезентують словникові конкретизатори, які вказують на часткову деструкцію, пошкодження, відокремлення частини від цілого (*abtrennen* – *відривати* – „тягнути, смикаючи, віділяти, відокремлювати частину від цілого“; *abschlagen* – *відбивати* „ударами, відокремлювати частину від цілого“ і под.)

Серед поширювачів трапляються адвербіальні синтаксеми (місця, часу, причини, мети) та вторинні атрибутивні синтаксеми: *...um den Fingern Beweglichkeit zu lassen, hatte sie ihre gestrickten Handschuhe in Höhe der Fingerwurzeln abgeschnitten* (S. Lenz).

2. До предикатів розділення об'єкта на частини зараховують дієслова на зразок *brechen* – *ламати*, *hacken* – *рубати*, *reißen* – *рвати*, *säbeln* – *кремсати*, *sägen* – *пиляти*, *schneiden* – *різати*, *spalten* – *колоти*, *teilen* – *ділити* й под.; а так само похідні вербатииви із префіксами *auf-*, *durh-*, *zer-* – у німецькій мові та *роз-*, *про-*, *по-* – в українській, пор.: *aufschneiden* – *розрізати*, *aufspalten* – *розколювати*, *aufsplittern* – *розбивати тощо*; *durchbeißen* – *прокушувати*, *durchbrechen* – *проламувати*, *durchfressen* – *прогризати*, *durchhauen* – *прорубувати*, *durchnagen* – *прогризати*, *durchreißen* – *розривати*, *durchsägen* – *розпилювати*, *durchschlagen* – *пробивати*, *durchschneiden* – *розрізати*, *durchspalten* – *розколювати*, *zerhacken* – *розрубати*, *zerrupfen* – *порвати*, *zersägen* – *розпилювати*, *zerschneiden* – *розрізувати*, *zerspalten*, *zerspellen*, *zerspleißen* – *розколювати* й под. До цієї підгрупи відносять деякі німецькі вербатииви деструкції з першими компонентами *auseinander-* (*auseinanderbrechen* (*розламувати*), *auseinanderreißen* (*розривати*), *auseinanderschneiden* (*розрізати*) і под.), *entzwei-* (*entzweibeissen* (*розкусити (навіл)*), *entzweibechen* (*розламувати*, *розколювати*), *entzweiprugen*, *entzweireißen* (*розривати (навіл)*), *entzweischneiden* (*розрізати (навіл)*), які реалізують сему „розділення, роз'єднання“; а також дієслова *halbieren* (*ділити навіл*), *vierteilen* (*четвертувати*), *tranchieren* (*різати*), *verreißen* (*відривати*), *vorschneiden* (*різати*), *abbauen* (*демонтувати*, *розбирати (будівлю)*) й ін. Значна кількість вербативів цієї підгрупи вказує на розділення об'єкта на декілька частин. А німецькі дієслова із компонентами *durch-*, *entzwei-* зазвичай позначають розділення об'єкта на дві частини, напр.: *Er biß die Praline in der Mitte durch* (9).

Предикати аналізованого континууму в зіставлених мовах виявляють себе як дво- або багатовалентні. Зазвичай вони утворюють рамкову валентну зону із лівобічною суб'єктною синтаксемою та правобічною об'єктною, яку можна представити у такому вигляді: S (N_{nom}) + Pr (V_f) + Obj (N_{acc}), де S – суб'єкт, що здійснює деструктивний вплив, первинною і спеціалізованою формою вираження якого є називний відмінок іменника (його еквівалента), Pr – предикат деструктивної дії, Obj – об'єкт, на який поширюється руйнівний вплив; формою вираження субстанційної об'єктної синтаксеми є знахідний безприйменниковий відмінок. При цьому у ролі суб'єкта здатні виступати істоти, стихійні сили природи, технічні прилади тощо, а об'єкта – різноманітні предмети та явища позамовної дійсності, напр.: *Kropp bricht eine Zigarette durch und gibt mir die Hälfte* (E.M. Remarque); *Das neue Programm hat die Partei gespalten* (10); *Ніс лодії розрізав рін* (С. Склярєнко); *Рушнична громовиця й далі розколювала ніч, колихала в плавнях* (Ю. Мушкетик) і под.

Однією з визначальних сем при виокремленні підгруп у межах лексико-семантичної групи дієслів розчленування є сема способу дії. Варто зазначити, що вона властива майже всім вербативам досліджуваної підгрупи. Диференційні компоненти значення способу дії номінативних одиниць аналізованого дієслівного континууму віддзеркалюють певні дії, прийоми, що спричиняють розділення об'єкта на частини. На лінгвальному рівні аспект способу дії деструктивної ситуації актуалізується в словникових конкретизаторах (*abbauen*, *aufspalten*, *spalten* – *розщеплювати* – „розкласти шляхом хімічної реакції“; *durchreißen* – *розірвати* – „різкими рухами, ривками розділяти на частини, шматки; роздирати“; *zerspalten* – *розколювати* – „ударом, тиском і т.ін. розділяти що-небудь на частини, розбивати на осколки, шматки“ і под.).

Валентна рамка аналізованих дієслівних предикатів може розширюватися за рахунок інструментальної синтаксеми з функцією знаряддя дії, мотивованість появи якої пов'язують

саме з віссю „суб’єкт – об’єкт“ [5, 117], напр.: *Er hat im Walde das Kabel eines manövrierenden sowjetischen Nachrichtentrupps mit der Axt durchgeschlagen* (E. Strittmatter); *A did Пацюк у затінку гострим топирцем розколював березове поліно на тонкі стріли* (Ю. Логвин). Формою вираження цієї субстанційної синтаксеми є орудний відмінок, який на структурно-синтаксичному рівні виконує функцію непрямого додатка.

Характерною особливістю валентної структури дієслів розділення на частини є наявність факультативного актанта із семантикою результату, напр.: *Lewandowski nimmt das Messer wie einen Blumenstrauß und säbelt das Fleisch in Stücke* (E.M. Remarque); *Взявши складний ніж, що висів на припоні коло пояса, Онисько розрізав кавуна надвоє* (І. Нечуй-Левицький).

Зауважимо, що такі німецькі та українські вербативи деструкції, як *halbieren* – розполовинювати, *vierteilen* – четвертувати, *teilen* – ділити, *aufsplintern* – розщеплювати, *zersplintern* – роздроблювати, *zerfetzen* – шматувати, *zerstückeln* – розкремсати, *zerteilen* – дробити, *троїти* і под. до своєї семантики включають ще й значення результату.

Окремі дієслова мають факультативний актант із семантикою причини: *In seiner Wut hat er das ganze Inventar zerhackt* (9); *Vor Nervosität zerpfückte sie die Papierserviette* (9).

Вербативи аналізованої підгрупи можуть сполучатися із локативними, темпоральними, супровідними вторинними адвербіальними синтаксемами та атрибутивними синтаксемами, напр.: *Auf langen, wachstuchbespannten Tischen wurden da Kommißbrote zerschnitten...* (S. Lenz); *In der Nacht nach Erscheinen dieses Artikels wurden James Wood die Reifen seines Autos zerschnitten...* (G. Prodohl); *Зараз дядько Микола смачно навпів розколює березові і грабові кряжі* (М. Стельмах).

3. До предикатів роздрібнення, подрібнення на невеликі частинки в німецькій мові належать дієслівні предикати *beißen* (кусати), *bröckeln*, *krümeln* (кришити), *brocken* (дробити), *hacken* (рубати), *kauen* (рубати), *knabbeln*, *nagen* (гризти), *mahlen* (молоти), *pulverisieren* (розтирати на (в) порошок), *raffeln*, *reiben* (терти), *raspeln* (натирати на терці), *ribbelen* (м’яти), *schneiden*, *schnipfeln* (різати), *schnippeln* (порізати), *schnitzeln* (дрібно різати), *schroten* (крупно молоти), *wiegen* (сікти), похідними із префіксом *zer-*, який реалізує сему „розділення, руйнування“ у поєднанні із основами, що позначають спосіб чи результат руйнування *zerdrücken*, *zerquetschen* (роздавити), *zerklopfen* (розбивати), *zerkochen* (розварюватися), *zermatschen* (перетворювати у м’ясо), *zerbröckeln* (розкришити), *zerkleinern* (дробити), *zerkrümeln* (кришити), *zerfasern* (подрібнювати) й „інтенсивність дії“ при основах деструкції *zerbeißen* (розкушувати), *zerknacken* (розгризати), *zerkauen* (перекушувати), *zermahlen* (розмелювати), *zermalmen* (роздробляти), *zerreiben* (розтирати), *zerstampfen* (розтоттати), а також похідними із деякими іншими префіксами й частотними компонентами (*ausmahlen* (обмолочувати), *vermahlen* (перемелювати), *kleinkriegen* (зламати супротив), *kleinhacken* (дрібно нарубувати), *verkrümeln* (кришити), *verschroten* (перетворювати у брукт).

В українській мові об’єднання вербативів у таку підгрупу, окрім категорійно-лексичної семи „пошкодження, розділення об’єкта“, ґрунтується на специфічному наборі диференційних сем: характер дієслівної дії „роздрібнювати на невеличкі частинки“ і характер об’єкта „щось тверде“. У змісті вербативної дії є вказівка на спрямованість її на певний результат. Зосібна, семантична ознака результату дії „перетворення об’єкта на дрібні частинки, шматки“ є спільною для всіх членів підгрупи, інвентарний склад якої становлять лексеми *дробити*, *кришити*, *гризти*. До досліджуваного вербативного континууму в українській мові входять ще такі одиниці, як: *дрібнити*, *терти*, *троїти*, *розпорошувати*, *розколювати*, *сікти*, *скіпати* й под. Найуживанішими є вербативи деструкції з префіксом *roz-*, що виражає досить інтенсивний вияв дії.

За ступенем руйнування дієслова подрібнення зближуються із дієсловами повного руйнування об’єкта, відрізняючись цілеспрямованістю дії, результатом дії та семантикою об’єкта.

Предикативи аналізованої підгрупи формують декілька типів семантико-синтаксичної структури речень: 1) синтаксема із функцією суб’єкта дії + предикатна синтаксема подрібнення + об’єктна синтаксема, що вказує на предмет дії (S + Pr + Obj): *Ich bröckele den Zwieback in die Milch* (9); *Вона [сарана] сікла все на ходу на дрібну січку, відтак сунула далі по землі* (А. Чайковський); 2) синтаксема із функцією суб’єкта дії + предикатна синтаксема роздрібнення + об’єктна синтаксема, що вказує на предмет дії + інструментальна синтаксема

на позначення знаряддя дії, при цьому в ролі інструмента може виступати частина тіла людини S + Pr + Obj + Instr): *Gerda zerkracht ein Brötchen zwischen ihren gesunden Zähnen* (E.M. Remarque, 160); ...*dass sie...vorsichtig die Kartoffeln mit der Gabel zerkleinert...* (H. Böll).

У семантико-синтаксичній структурі речень першого та другого типу можливе переміщення інструментальної синтаксеми з функцією знаряддя дії в позицію суб'єктної, унаслідок чого постає компонент із „синкретичним значенням інструментального суб'єкта“, напр.: *Todi gostri stalny stulki roztrocili nedosvidchenomu pacjuokovi kistku, i vin pozbuvsja nogi* (О. Жовна). Як стверджує І. Вихованець, синкретичним слід вважати „називний відмінок у функції інструментального суб'єкта, утворений від орудного інструментального“ [2, 83].

Німецькі вербатииви *raffeln, raspeln, reiben, schaben, stampfen, wiegen* включають значення інструмента у свою семантику.

Отже, у німецькій та українській мовах для вербативних предикатів розчленування з архісемою „деструктивний вплив на об'єкт“ визначальними є такі диференційні семи, як: 1) характер об'єкта дії; 2) спосіб дії; 3) знаряддя (засіб) дії; 4) інтенсивність дії; 5) цілеспрямованість дії; 6) результат дії. У реченні вони виявляють здатність функціонувати як дво-, три- і чотиривалентні.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови / І. Вихованець, К. Городенська; За ред. І. Вихованця. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
2. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 231 с.
3. Кильдибекова Т.А. Глаголы действия в современном русском языке: Опыт функционально-семантического анализа. – Саратов, 1985. – 160 с.
4. Мединська Н.М. Структура семантичного поля дієслів багатократно-дистрибутивної і розподільної дії: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2000. – 18 с.
5. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій. – 2-ге вид., переробл. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. Держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
6. Морозова Т.С. Структура словообразовательных парадигм природных деструктивных глаголов // Актуальные проблемы русского словообразования. – Ташкент: Ташкентск. гос. пед. ун-т им. Низами, 1978. – С. 152-156.
7. Пославська Н.М. Структура і семантика словотвірних парадигм дієслів із семою руйнування об'єкта: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Прикарпатськ. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2006. – 20 с.
8. Потапенко Т.А. Лексико-семантическая характеристика глаголов с общим значением разрушительного воздействия на объект // Филол. науки. – 1983. – № 2. – С. 50-56.
9. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache: In 6 Bänden / Hrsg. von G. Drosdowski. – Bibliographisches Institut Mannheim. – Wien; Zürich: Dudenverlag, 1977.
10. Wörterbuch der deutschen Sprache / Hrsg. von G. Wahrig. – 4. Aufl. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1981.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Андрій Ожоган – викладач Київського університету права НАН України.
Наукові інтереси: компаративістика, семантико-граматичний синтаксис.

ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОЛУЧНИКА DAZ У СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Маргарита ОКСАНИЧ (Кіровоград, Україна)

У статті йдеться про діахронію порядку слід у підрядному додатковому середньовіснійнімецькому реченні, а також про розвиток системи підрядних сполучників додатковості.

The article runs about the diachrony of word-order in object clauses in Middle German period. Also the development of conjunctions in such sentences is viewed.

Складнопідрядне речення як граматична та змістовна цілісна величина є синтаксичною текстовою єдністю, яка відрізняється від інших синтаксичних одиниць специфічною семантико-синтаксичною структурою та семантичною автономією, граматичною незалежністю та фонетичною завершеністю [10: 105]. Тенденцією в еволюції складнопідрядного речення є динаміка його структури внаслідок мовної економії і надмірності синтаксичної одиниці, співвіднесеності форми і змісту та історично-змінюваного логічного уявлення людини про об'єктивний світ [11: 115].

Останні десятиліття ХХ століття помітні успіхами у вивченні проблем, пов'язаних з природою складного речення як у синхронному, так і діахронному аспектах. Центр уваги синтаксичних студій поступово зміщується до системного пояснення мовних явищ у діахронії, що сприяє розв'язанню таких проблем історичного синтаксису, як реконструкції